

Poučovací povinnost dle § 118a o. s. ř.

Poučovací povinnost dle § 118a o. s. ř. je vybudována na objektivním principu. Znamená to, že poskytnutí potřebného poučení není závislé na tom, zda se soud prvního stupně o potřebě poučení vůbec dozvěděl. Nebylo-li účastníku potřebné poučení poskytnuto, ačkoliv se tak mělo z objektivního hlediska stát, došlo k porušení ustanovení § 118a o. s. ř. a řízení před soudem prvního stupně je z tohoto důvodu vždy postiženo vadou; to platí i tehdy, jestliže poznatky o tom vyšly najevo až v odvolacím řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 26 Cdo 1559/2007, ze dne 14.8.2008)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce a) Ing. P. W., a b) J. K., zastoupených advokátem, proti žalované O. N., zastoupené advokátem, o přivolení k výpovědi z nájmu bytu, vedené u Okresního soudu v Děčíně pod sp. zn. 20 C 23/2004, o dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 11. dubna 2006, č. j. 35 Co 338/2005-67, tak, že rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 11. dubna 2006, č. j. 35 Co 338/2005-67, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud v Děčíně (soud prvního stupně) rozsudkem ze dne 11. 11. 2004, č. j. 20 C 23/2004-30, přivolił k výpovědi z nájmu žalované k bytu č. 4, o velikosti 5+1 s příslušenstvím, ve třetím nadzemním podlaží domu Ruská 1089/51 v D. IV (dále „předmětný byt“ resp. „byt“ a „předmětný dům“), určil, že nájem bytu skončí uplynutím tříměsíční výpovědní lhůty a žalované uložil povinnost byt vyklidit do 15 dnů od zajištění přístřeší; současně rozhodl o nákladech řízení. Vycházel ze zjištění, že žalobci jsou podílovými spoluvlastníky předmětného domu, že žalovaná, nájemkyně předmětného bytu je podílovou spoluvlastnicí nemovitosti - domu č. p. 635 v D., v němž se nachází celkem šest bytů, obsazených nájemci, kteří nejsou jejími blízkými příbuznými. Dospěl k závěru, že je naplněn uplatněný výpovědní důvod podle § 711 odst. 1 písm. g) občanského zákoníku v tehdy platném znění, tj. ve znění před novelou provedenou zákonem č. [107/2006](#) Sb. (dále jen „obč. zák.“), neboť žalovaná má více bytů a nejedná se o případ, kdy by na ní nebylo možno spravedlivě požadovat, aby užívala pouze jeden byt. Konstatoval, že není podstatné, že žalovaná užívá pouze předmětný byt, a že byty v domě, jehož je spoluvlastnicí, jsou obsazené nájemci, neboť žalovaná se vůči nim již dříve mohla domáhat přivolení k výpovědi z nájmu bytu podle § 711 odst. 1 písm. a) obč. zák.

K odvolání žalované Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci (soud odvolací) rozsudkem ze dne ze dne 11. 4. 2006, č. j. 35 Co 338/2005-67, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu na přivolení k výpovědi z nájmu bytu zamítl; dále rozhodl o nákladech řízení. Odvolací soud, poté, co doplnil dokazování výpověďmi žalované a svědků V. Š., E. S., D. W. a listinnými důkazy, vzal především za prokázáno, že dohoda o odevzdání a převzetí bytu ze dne 1. 4. 1988, na základě níž žalovaná předmětný byt užívá, byla uzavřena za trvání jejího manželství s V. Š., že jejich manželství nebylo rozvedeno, že manžel žalované se z důvodu péče o invalidního syna převážně zdržuje v domě v Jelení 58, avšak pobývá i v předmětném bytě, a společně se žalovanou hospodaří. Odvolací soud dospěl k závěru, že k předmětnému bytu vzniklo žalované a jejímu manželovi právo společného nájmu, a že toto právo dosud trvá, neboť v řízení nebylo prokázáno, že by manžel žalované trvale

opustil společnou domácnost s žalovanou s úmyslem se do předmětného bytu nevracet (když žalobcům se nepodařilo ohledně tohoto jejich tvrzení unést důkazní břemeno). Manželé jako společní nájemci bytu mají v řízení o přivolení k výpovědi z nájmu postavení nerozlučných společníků, a výpověď z nájmu bytu musí být dána a doručena oběma manželům (v této souvislosti odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věcech sp. zn. 3 Cdon 79/96 a sp. zn. 2 Cdon 127/96). Konstatoval, že povinností soudu prvního stupně bylo především zjistit okruh pasivně legitimovaných účastníků v řízení, a bylo-li v samotné žalobě o přivolení k výpovědi tvrzeno, že žalovaná je vdaná, pak měl za použití poučovací povinnosti podle § 118a odst. 1 o. s. ř. vést žalobce k tvrzení a prokázání skutečnosti, že společný nájem bytu manžely zanikl trvalým opuštěním společné domácnosti ve smyslu § 708 obč.zák. Uzavřel, že s ohledem na existenci společného nájmu bytu manžely není žalovaná v řízení pasivně věcně legitimovaná, a že je proto nutno žalobu zamítnout. Přezkumem existence uplatněného výpovědního důvodu se nezabýval.

Proti rozsudku odvolacího soudu podali žalobci dovolání, jehož přípustnost opřeli o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a namítli, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.), a že rozsudek spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Dovolatelé mají za to, že nebyly splněny podmínky pro to, aby odvolací soud doplnil dokazování k otázce společného nájmu bytu manžely a následně změnil rozsudek soudu prvního stupně, neboť bylo-li ke správnému rozhodnutí o věci samé zapotřebí podstatných (pro rozhodnutí zásadně významných) skutkových zjištění, která neučinil soud prvního stupně, nejsou podmínky ani pro potvrzení ani pro změnu rozhodnutí soudu prvního stupně. Pokud odvolací soud sám opatroval zásadní skutková zjištění, je jeho postup v rozporu se zásadou dvouinstančnosti řízení, protože účastníkům je odepřena možnost přezkumu správnosti nových skutkových zjištění na základě řádného opravného prostředku, a rozhodnutí odvolacího soudu založené na nových zásadních zjištěních je ve svých důsledcích rozhodnutím vydaným v jediném stupni. Tím byla dovolatelům odňata možnost postupovat podle § 92 o. s. ř., neboť použití tohoto ustanovení je v odvolacím řízení vyloučeno dle § 216 o. s. ř.; odvolací soud měl proto rozsudek soudu prvního stupně zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení, v němž mělo být doplněno dokazování k otázce pasivní věcné legitimace, na jehož základě dovolatelé mohli případně navrhnout přistoupení V. Š. jako dalšího účastníka na straně žalované. Namítají dále, že nebyli poučeni v souladu s ustanovením § 118a o. s. ř. o tom, že podle názoru soudu neunesli důkazní břemeno ve vztahu k otázce pasivní věcné legitimace, a že řízení je proto postiženo vadou, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Poukazují rovněž na to, že v dané věci se jedná o řízení uvedené v § 120 odst. 2 o. s. ř., ve kterém je soud povinen provést i jiné důkazy (než účastníky navržené), jsou-li potřebné ke zjištění skutkového stavu; soud prvního stupně tak měl z vlastní iniciativy řešit otázku existence společného nájmu manželů a z toho vyplývající pasivní věcnou legitimaci. Toto pochybení nelze odstranit v rámci odvolacího řízení tím, že odvolací soud důkazní řízení doplní a ve věci rozhodne. Nesprávné právní posouzení věci spatřují dovolatelé v tom, že odvolací soud dovodil, že žalované a jejímu manželovi svědčí k předmětnému bytu právo společného nájmu, a že žijí v předmětném bytě ve společné domácnosti. Navrhli, aby rozsudky soudů obou stupňů byly zrušeny a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Vyjádření k dovolání podáno nebylo.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo včas, osobami k tomu oprávněnými - účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění podmínky advokátního zastoupení dovolatelů ve smyslu § 241 odst. 1 a 4 o. s. ř., a je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť směřuje proti rozsudku, jímž odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé.

Rozhodnutí odvolacího soudu lze - s výjimkou některých vad řízení (viz dále) - přezkoumat z podnětu přípustného dovolání jen z důvodů v něm uplatněných (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Dovolatelé uplatnili jako

dovolací důvody vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.), a nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.).

Z ustanovení § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. vyplývá povinnost dovolacího soudu přihlédnout k vadám řízení uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. (vady tohoto charakteru nebyly dovolateli namítány a z obsahu spisu nevyplývaly), jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.), jejichž existenci naopak dovolatelé namítli.

Podle ustanovení § 118a o. s. ř., ukáže-li se v průběhu jednání, že účastník nevyličil všechny rozhodné skutečnosti nebo že je uvedl neúplně, předseda senátu jej vyzve, aby svá tvrzení doplnil, a poučí jej, o čem má tvrzení doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy (odstavec 1). Má-li předseda senátu za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkovy právního názoru, vyzve účastníka, aby v potřebném rozsahu doplnil vyličení rozhodných skutečností; postupuje přitom obdobně podle odstavce 1 (odstavec 2). Zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrhł důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy (odstavec 3).

Podle ustanovení § 212a odst. 5 věty druhé o. s. ř., přihlíží odvolací soud k jiným vadám řízení před soudem prvního stupně, jen když mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Mezi jiné vady řízení před soudem prvního stupně, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, patří především nedostatky v poučovací povinnosti soudu prvního stupně podle § 118a o. s. ř.

V souzené věci odvolací soud dospěl - oproti soudu prvního stupně - k odlišnému závěru ohledně pasivní věcné legitimace žalované. Kdyby k témuž úsudku dospěl již soud prvního stupně, musel by - v intencích § 118a odst. 3 o. s. ř. - žalobce poučit, že dosud nenavrhli důkazy potřebné k prokázání tvrzení, že manžel žalované předmětný byt trvale opustil, vyzvat je, aby takový důkaz označili bez zbytečného odkladu, a poučit je o následcích nesplnění této výzvy.

Žalobcům se tohoto poučení nedostalo jen proto, že soud prvního stupně zaujal pro ně sice příznivý, leč z pohledu odvolacího soudu nesprávný právní názor.

Dovolatelům lze přisvědčit, že poučovací povinnost dle § 118a o. s. ř. je vybudována na objektivním principu. Znamená to, že poskytnutí potřebného poučení není závislé na tom, zda se soud prvního stupně o potřebě poučení vůbec dozvěděl. Nebylo-li účastníku potřebné poučení poskytnuto, ačkoliv se tak mělo z objektivního hlediska stát, došlo i v tomto případě k porušení ustanovení § 118a o. s. ř. a řízení před soudem prvního stupně je z tohoto důvodu vždy postiženo vadou; to platí i tehdy, jestliže poznatky o tom vyšly najevo až v odvolacím řízení.

Odvolací soud je v systému neúplné apelace výrazně omezen v možnosti zjednat nápravu v uvedeném směru jinak než kasací rozhodnutí soudu prvního stupně - ať již tím, že by příslušné poučení poskytl žalobci sám, nebo tím, že by přihlédl k novým žalobním tvrzením, jež žalobce uplatnil v odvolacím řízení - v důsledku úpravy obsažené v § 213 odst. 3 o. s. ř. (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 850/2001, uveřejněný pod č. 209 v časopise Soudní judikatura č. 12/2003, a rozsudek ze dne 16. 3. 2004, sp. zn. 29 Odo 149/2002). Jiný postup než zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně by tak při zjištění existence výše uvedené vady řízení mohl odvolací soud zvolit pouze tehdy, pokud by žalobce na řádné poučení odvolacího soudu podle ustanovení § 118a o. s. ř. nijak nereagoval.

Lze tedy uzavřít, že při zaujatém právním názoru měl odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně zrušit pro jinou vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a která spočívá v absenci poučení podle § 118a odst. 2 a 3 o. s. ř., anebo žalobcům poskytnout potřebné poučení, přičemž, pokud by žalobci hodlali předložit důkazy k prokázání svého tvrzení, musel by odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně rovněž zrušit a věc vrátit soudu prvního stupně.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) napadený rozsudek podle § 243b odst. 2 o. s. ř. pro tuto vadu zrušil a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 o. s. ř.), aniž se (vzhledem k povaze této vady) zabýval dalšími dovolacími námitkami.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)